

Sistematiik Derleme

Hemşirelik Öğrencilerinin Hümanistik Bakım Becerilerinin Geliştirilmesi: Sistematiik Derleme

Developing Nursing Students' Humanistic Care Skills: Systematic Review

Semanur BİLGİÇ^a, Aysun ACUN^b, Burcu BAYRAK KAHRAMAN^c

^aArş. Gör., Bilecik Şeyh Edebalı Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Bilecik, Türkiye

^bDr. Öğr. Üyesi., Bilecik Şeyh Edebalı Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Bilecik, Türkiye

^cDoç. Dr., Bilecik Şeyh Edebalı Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Bilecik, Türkiye

Geliş tarihi/Date of receipt: 11/02/2025

Kabul tarihi/ Date of acceptance: 23/05/2025

ÖZ

Amaç: Hümanistik bakım, hastaların ihtiyaç ve isteklerini anlamaya, duygularına empatiyle yaklaşmaya, etkili iletişim kurmaya ve terapötik ilişkiler geliştirebilmek için yaşamın değerine saygı göstermeye dayalı bir yetkinlik olarak tanımlanmaktadır. Bu yaklaşım, hemşirelik öğrencilerinin mesleki yeterliliklerini ve hasta bakım kalitesini artırmada önemli bir rol oynamaktadır. Bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinde hümanistik bakım becerilerinin geliştirilmesine yönelik kullanılan yöntemlerin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Hemşirelik öğrencilerinin hümanistik bakım becerilerinin gelişimine katkıda bulunacak müdahale çalışmaları sistematiik derleme kapsamına alınmıştır. Bu doğrultuda 1 Ocak 2004 ile 05 Mart 2024 tarihleri arasında yayınlanan müdahale çalışmaları MEDLINE (Medical Literature Analysis and Retrieval System), Web of Science, COCHRANE Library (The Cochrane Collaboration), PUBMED ve OVID veri tabanları kullanılarak taranmıştır. Taramada anahtar kelime olarak "Humanistic care", "Humanistic care competence" ve "Humanistic care in nursing education" terimleri kullanılmıştır.

Bulgular: Tarama sonucunda 414 yayına ulaşılmıştır. Tekrar eden, tam metnine ulaşamayan ve İngilizce dışı bir dille yazılan yayınlar inceleme kapsamına alınmamış, toplamda 169 yayının tam metnine ulaşıp incelenmiştir. Tam metin incelemeleri sonucunda dahil edilme kriterlerine uyan üç yayın çalışma kapsamına alınmıştır. Bu çalışmada varsayımsal modelleme, anlatısal yöntem ve randomize kontrollü, nitel tipte uygulanan çalışmaların hemşirelik öğrencilerinde hümanistik bakım becerilerini geliştirdiği sonucuna varılmıştır.

Sonuç: Farklı öğretim yöntemleri ile hemşirelik öğrencilerinin hümanistik bakım yetkinliklerine yönelik çalışmaların hız kazanarak devam etmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Hemşirelik Öğrencileri, Hümanistik Bakım

ABSTRACT

Objective: Humanistic care is defined as competence based on an understanding of the needs and wishes of patients, empathizing with their feelings, communicating effectively, and showing sensitivity to the value of life, to develop therapeutic relationships. This approach plays an important role in improving nursing students' professional competencies and quality of patient care. This study aimed to examine methods used to develop humanistic care skills in nursing students.

Methods: The systematic review included intervention studies contributing to developing humanistic care skills among nursing students. By the inclusion criteria, intervention studies published between 1 January 2004-5 March 2024 were identified through a search of the following databases: MEDLINE (Medical Literature Analysis and Retrieval System), Web of Science, COCHRANE Library, PUBMED and OVID. The terms "humanistic care," "humanistic care competence," and "humanistic care in nursing education" were searched as keywords.

Results: 414 publications were found in the search. The review excluded repetitive publications, publications whose full text was inaccessible, and publications in languages other than English. The full text of 169 publications was accessed and analyzed. The results of analyses indicated three publications met the inclusion criteria and were incorporated into the study. Findings indicate using hypothetical modeling, narrative methods, and randomized controlled studies enhances humanistic care skills of nursing students.

Conclusion: It is recommended further studies on humanistic care competencies of nursing students, utilizing different teaching methods, be conducted to gain a deeper understanding of this subject.

Keywords: Education, Humanistic Care, Nursing Students

ORCID IDs: SB:0000-0001-9839-0307, AA:0000-0003-0049-2669, BBK:0000-0003-2301-1274

Sorumlu yazar/Corresponding author: Arş. Gör. Semanur BİLGİÇ, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Bilecik, Türkiye

e-posta/e-mail: semanurbilgc@gmail.com

Atıf/Citation: Bilgiç S, Acun A, Bayrak Kahraman B. (2025). Hemşirelik öğrencilerinin hümanistik bakım becerilerinin geliştirilmesi: Sistematik derleme. *Hemşirelik Bilimi Dergisi*, 8(3), 428-435. doi:10.54189/hbd.1637200

GİRİŞ

Hemşirelik, insan yaşamıyla yakından ilgilenen, insan kavramının bir bütün olarak ele alınmasını önemseyen bir meslektir (Zhang vd., 2024). Günümüzde yüksek teknolojiye tedavi yöntemleri olmasına rağmen ruhsal ve psikolojik rahatlık, bireye verilen değer, ilgi, şefkat, bireyin tedavi yöntemlerine dahil olması gibi kapsamlı hizmetler giderek önemini arttırmaktadır (Wang vd., 2020). Bu noktada, insancıl bakımı temel alan hümanistik bakım kavramı hemşireliğin temelini oluşturması açısından büyük önem arz etmektedir (Rogers, 1981; Wang vd., 2020). Hümanistik bakım, “hastaların ihtiyaçlarını ve isteklerini dinleme, hastaların duygularını anlama, hastalarla iletişim kurma ve terapötik ilişkiler geliştirebilmek için yaşamın değerini hissetme yeteneği” olarak tanımlanmaktadır (Rogers, 1981).

Bakımın temelinde esas olan hemşire-hasta ilişkisi, hasta merkezli bir tutumla empati, aktif dinleme, koşulsuz kabullenme gibi becerilerin önde olduğu bir ilişkidir (Lai vd., 2022). Hastaların yaşam kalitesini artıran bu ilişki hemşirelik bakım uygulamalarına entegre edildiği takdirde bakım hizmetlerinin kalitesini önemli ölçüde artırmaktadır (Zhang vd., 2024). Hemşirelerin yüksek düzeyde hümanistik bakım becerilerine sahip olabilmeleri bu entegrasyonun sistemli ve etkin olması ile sağlanabilmektedir. Bu kapsamda, hemşirelerin hümanistik bakım yeteneklerinin gelişmesi için insancıl özelliklere yer verilerek hazırlanmış bir eğitim müfredatı gereklidir. Hemşirelik eğitimi süresince hümanist bakımı temel alan bir eğitim, mesleğe özgü bilgi ve beceriyi hümanist bakım yeteneğine dönüştürmede etkili olacaktır (Lai vd., 2022; Létourneau vd., 2021). Bu eğitim sürecinin sonucunda hümanistik bakım yetkinliğine sahip hemşirelerin verdikleri bakımın daha etkili ve kaliteli olduğu görülmekte, etkili ve doğru bir hemşire-hasta iletişimi kurulmakta ve hemşirelerin problem çözme becerisi güçlenmektedir (Gao vd., 2021; Lai vd., 2022). Tüm bu sonuçlar hasta memnuniyetini artırdığı gibi hemşirelik sürecinin olumlu çıktıları da geliştirmektedir (Gao vd., 2021; Zhong vd., 2021).

Hemşirelik eğitiminde hümanistik bakım becerileri, teorik derslerin yanı sıra, pratik ve klinik uygulamalarla gelişmektedir (Lina vd., 2022). Öğrencilerle yapılan pratik ve klinik uygulama derslerinde birçok yöntem hümanistik bakım becerilerine katkıda bulunmaktadır (Huang vd., 2021). Literatür incelendiğinde grup etkinlikleri, durumsal öğretim, anlatı programı gibi yöntemlerin, hemşirelik öğrencilerinde hümanistik bakım becerilerinin kazanılmasında etkili olduğu görülmektedir. Ancak bu konuda sınırlı sayıda çalışmanın olduğu dikkat çekmektedir (Jian vd., 2022; Kuo vd., 2021; Xue vd., 2023; Xuejiao vd., 2018). Hemşirelik öğrencileri ile yapılan anlatı programı yönteminde, hastaların deneyimlerine ilişkin öğrencilerin empati duygusu gelişmekte ve öğrencilerin daha kapsamlı bir hümanistik bakım hizmeti verebilmesi sağlanmaktadır (Kuo vd., 2021). Empati ve duygusal zekayı baz alan çalışmaların ise hümanistik bakım becerisi üzerinde etkili olduğu bilinmektedir (Wang vd., 2020). Bu noktada, literatürde hemşirelik öğrencilerinin hümanistik bakım becerilerini geliştirmeye yönelik çalışmalar olmasına rağmen teori ile uygulama arasındaki boşluğun devam ettiği görülmektedir. Soyut bir temele dayanan hümanistik bakım kavramı konusunda öğrencilere doğru bir bakış açısı kazandıracak çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu çalışma, ileride yapılacak araştırmalara ışık tutabilmesi amacıyla hemşirelik öğrencilerinin hümanistik bakım becerilerini geliştirmede kullanılan yöntemlere odaklanmıştır. Dolayısıyla hümanistik bakım becerilerini geliştiren yöntemlerin incelenmesi açısından özgün bir çalışmadır.

Araştırma Sorusu

1. Hemşirelik öğrencilerinin hümanistik bakım becerilerini geliştirmeye yönelik yöntemler nelerdir?

YÖNTEM

Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin hümanistik bakım becerilerinin geliştirilmesine yönelik kullanılan yöntemleri konu almaktadır. Çalışma protokolünün oluşturulması ve çalışmanın yazılması aşamalarında PRISMA 2020 kontrol listesinden yararlanılmıştır. Araştırma protokolü, sistematik derleme ve meta-analiz çalışmalarını kayıt altına alınmasını sağlayan “PROSPERO” veri tabanına “521449” protokol numarası ile kaydedilmiştir. Taramalarda bulunan makaleler bir veri tabanı oluşturulabilmek adına Mendeley uygulaması aracılığıyla dışarı aktarılmıştır. Ayrıca makaleler bir araştırmacı (SB) tarafından Microsoft Word Programı aracılığıyla manuel olarak da incelenmiştir.

Dahil Edilme ve Dışlanma Kriterleri

Çalışmanın dahil edilme ve dışlanma kriterleri PICOS’a uygun olacak şekilde oluşturulmuştur. Sistematik derlemeye hakemli dergilerde yayınlanan, tam metnine ücretsiz olarak ulaşılan araştırmalar, İngilizce dilindeki makaleler dahil edilmiştir. Bu kapsamda çalışmaya dahil edilme ve dışlanma kriterleri Tablo 1’de verilmiştir.

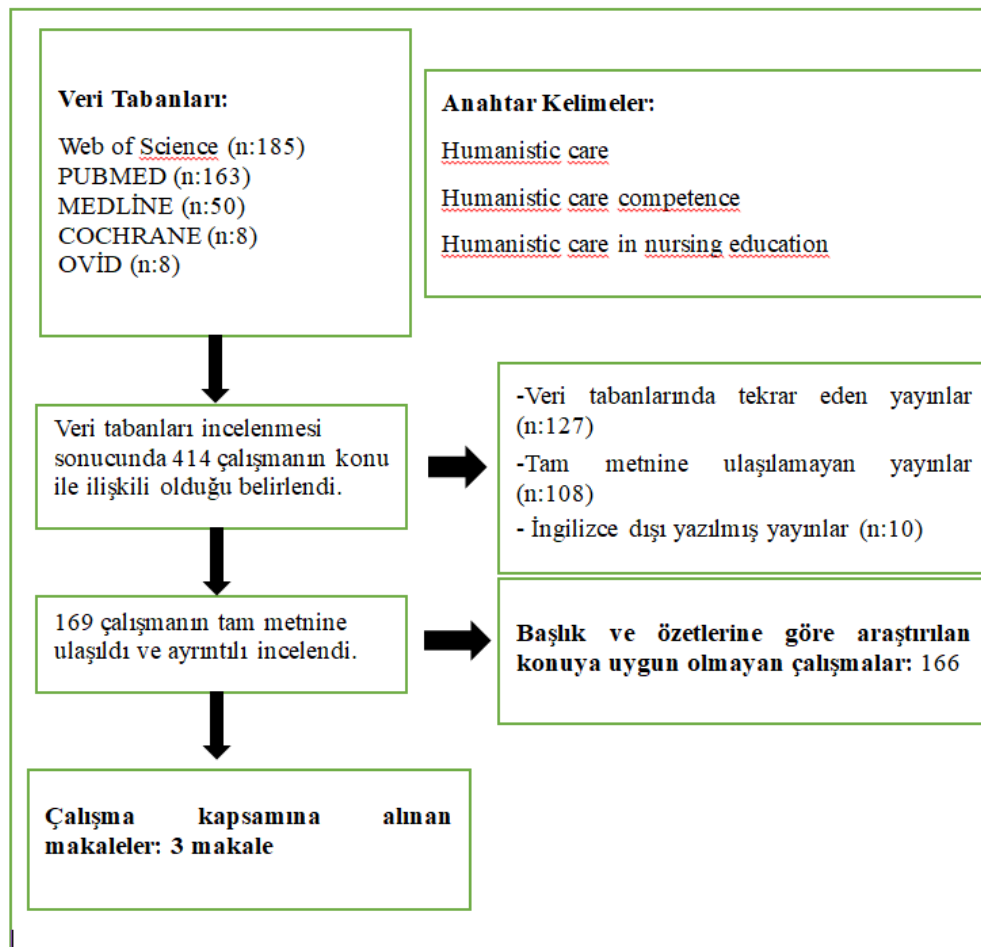
Tablo 1. Çalışmaya Dahil Edilme ve Çalışmadan Dışlanma Kriterleri

PICOS	Dahil olma kriterleri	Dışlanma kriterleri
P (Patient/Katılımcı)	Hemşirelik öğrencileri.	Örnekleminde hemşirelerin veya hastaların da yer aldığı çalışmalar; hemşirelik dışında diğer sağlık alanlarında öğrenim gören öğrenciler ile yapılan çalışmalar.
I (Intervention/Müdahale)	Hemşirelik öğrencilerinin hümanistik bakım becerilerini geliştirmek amacıyla uygulanan müdahale çalışmaları.	Hemşirelik öğrencilerinin hümanistik bakım becerileri düzeyini saptamak amacıyla yapılan gözlemsel çalışmalar; hümanistik bakım yeteneği ile yordayıcıları arasındaki ilişkileri inceleyen anket çalışmaları; derleme, olgu sunumu, geçerlik-güvenilirlik niteliğindeki çalışmalar.
C (Comparison/Karşılaştırma)	Tüm çalışmalarda karşılaştırma grubu yer almamakla birlikte, karşılaştırmalı desen kullanılan araştırmalar da derlemeye dahil edilmiştir.	
O (Outcome/Sonuç)	Hemşirelik öğrencilerinin hümanistik bakım becerileri gelişimi.	Hemşirelik öğrencilerinin hümanistik bakım becerileri gelişimini değerlendirmeyen çalışmalar.
S (Study design/Çalışma deseni)	Randomize kontrollü çalışmalar, deneysel-yarı deneysel araştırmalar, kontrollü klinik araştırmalar, 1 Ocak 2004-05 Mart 2024 tarihli çalışmalar.	Kongre bildiri özetleri, olgu sunumları, tezler ve derlemeler. Yayın dili İngilizce dışı olanlar. Tekrarlı/mükerrer çalışmalar.

Literatür Tarama Stratejisi ve Çalışmaların Seçimi

Bakım kavramı insanın var oluşu ile başlamasına rağmen hümanistik bakım kavramı günümüz 21. yüzyılında öne çıkmaktadır. Bu nedenle literatürde son 20 yıla ait çalışmalar derleme kapsamına alınmıştır. Bu doğrultuda 1 Ocak 2004-05 Mart 2024 tarihleri arasında yayınlanan müdahale çalışmaları MEDLINE (Medical Literature Analysis and Retrieval System), Web of Science, COCHRANE Library (The Cochrane Collaboration), PUBMED ve OVID veri tabanları kullanılarak taranmıştır. Literatürü taramak için anahtar kelime olarak “Humanistic care”, “Humanistic care competence” ve “Humanistic care in nursing education” terimleri kullanılarak 414 yayına ulaşılmış ve özet bölümleri incelenmiştir. İnceleme sonucunda tekrar eden (n=127), tam metnine ulaşılamayan (n=108) ve İngilizce dışı bir dille yazılan (n=10)

yayınlar inceleme kapsamına alınmamış, toplamda 169 yayının başlık ve özet metnine ulaşıp incelenmiştir. Yapılan inceleme sonrasında 3 makale çalışma kapsamına alınmıştır. Bu kapsamda Sistematik İncelemeler ve Meta Analizler için Tercih Edilen Raporlama Öğeleri (PRISMA) akış şeması oluşturulmuştur (Şekil 1.)

Şekil 1. Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses (PRISMA) Akış Şeması

Çalışma Verilerinin Çekilmesi

Sistematik derlemede her aşamada üç bağımsız gözden geçiren yer almıştır. Tarama stratejisi, her veri tabanındaki arama terimleri ve bulunan toplam yayın sayısını belgelemek amacıyla her adımda kaydedilmiş ve PRISMA akış şeması kullanılmıştır. Veri tabanlarından elde edilen 414 makale duplikasyon açısından Mendeley ve Microsoft Word Programı aracılığıyla incelenmiş, 127 çalışmanın tekrar ettiği saptanmıştır. Duplikasyon sonrası kalan makaleler, gözden geçirilmiş, uygun olmayan makaleler dışlanmış ve dışlanma nedenleri PRISMA akış şemasında belgelenmiştir.

Örneklem Özellikleri

Bu çalışmada yayın tarihi 2004-2024 tarihleri arasında yapılan prospektif nitelikteki müdahale çalışmaları incelenmiştir. Çalışmaların yöntem bölümleri değerlendirildiğinde, hemşirelik öğrencilerinin hümanistik bakım yeteneklerini geliştirmeye odaklı varsayımsal modelleme (1 çalışma), tanımlayıcı nitel (1 çalışma) ve randomize kontrollü anlatısal tıp teorisi öğrenim yönteminin (1 çalışma) uygulandığı çalışmalar görülmüştür. Çalışmalar, Çin'in Gansu ve Jiangsu Eyaletlerinde, Doğu Tayvan'da öğrenim gören hemşirelik öğrencileri ile yapılmıştır.

BULGULAR

Hemşirelik öğrencilerinin hümanistik bakım becerilerinin geliştirilmesinde kullanılan yöntemlere odaklanan üç adet araştırma makalesinin incelendiği bu çalışmada, araştırmaların özelliklerine ilişkin; yazar, yıl, başlık, araştırma tipi ve araştırma yöntemi gibi bilgiler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Değerlendirilmeye Alınan Çalışmaların Özellikleri

Yazar/ yazarlar (yıl)	Başlık	Araştırma tipi/kullanılan yöntem	Örneklem	Hemşirelik öğrencilerinde hümanistik bakım becerilerini geliştiren çalışmalar ve bulgular
Wang vd., (2020)	Research on the formation of humanistic care ability in nursing students: A structural equation approach	Prospektif varsayımsal bir modelleme ile yapılmış bir müdahale çalışması	Çin'in Gansu Eyaletindeki hemşirelik bölümlerini içeren toplam 4 okuldan 851 öğrenci	Çin'in Gansu Eyaletindeki hemşirelik bölümlerini içeren toplam 4 okulda 851 öğrenci ile yapılan çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin hümanistik bakım becerilerini geliştirmede, Bakım Yeteneği Envanteri, Duygusal Zekâ Ölçeği, Destekleyici İletişim Ölçeği ve Kişilerarası Reaktivite İndeksi ile ölçümler yapılmıştır. Veriler, yapısal elemanlar arasındaki yol ilişkilerini ve karşılıklı etkileri araştırmak için yapısal eşitlik modellemesi ile analiz edilmiştir. Empati ($\beta = 0,25$, $P < 0,001$), duygusal zekâ ($\beta = 0,36$, $P < 0,001$) ve iletişim yeteneği ($\beta = 0,28$, $P < 0,001$) hemşirelik öğrencilerinin bakım yeteneği ile anlamlı düzeyde ilişkili bulunmuştur. Hemşirelik öğrencilerinin hümanistik bakım yeteneğini geliştirmek için öğretim elemanları tarafından hemşirelik öğrencilerinde duygusal zekâ, empati ve iletişim becerilerini güçlendiren çalışmalar yapılmasının önemi vurgulanmıştır. İlgili yetenekler geliştiğinde öğrencilerin hümanistik bakım becerileri artmıştır.
Kuo vd., (2021)	Intergenerational narrative learning to bridge the generation gap in humanistic care nursing education	Prospektif tipte, nesiller arası anlatı öğrenimi, tanımlayıcı ve nitel bir çalışma	Doğu Tayvan'daki bir üniversitede n 35 hemşirelik öğrencisi	Doğu Tayvan'da öğrenim gören 35 hemşirelik öğrencisi ile yapılan çalışmada, nesiller arası anlatı öğrenimiyle, kronik hastalıkları olan yaşlı yetişkinlere hümanist bakım sağlayan öğrencilerin öğrenme deneyimleri araştırılmıştır. Nesiller arası anlatsal öğrenmenin kullanıldığı dersi tamamlayan 35 öğrencinin değerlendirmeleri analiz edilmiştir. Değerlendirmeler, öğrencilerin ders sonrası deneyimleri üzerinde düşünmelerini ve algılarını, düşüncelerini ve duygularını açıklamalarını isteyen açık uçlu sorular içermiştir. Çalışmanın sonunda; hastaların hümanistik bakıma karşı daha farkında oldukları, hümanistik bakımı hissettikleri ve bu farkındalığın öğrencilerde daha derin bir şefkat tutumu geliştirdiği görülmüştür. Nesiller arası anlatı öğrenme öğretme stratejisinin, hemşirelik öğrencilerinde hümanistik bakım becerilerini geliştirdiği vurgulanmıştır.
Xue vd., (2023)	Narrative medicine as a teaching strategy for nursing students to developing professionalism, empathy and humanistic caring ability: A randomized controlled trial	Prospektif tipte, web tabanlı bir platforma dayalı anlatı tıbbi teori öğrenme ve anlatı yazma, randomize kontrollü bir çalışma	Çin'in Jiangsu kentindeki iki üniversitede n toplam 85 hemşirelik öğrencisi	Haziran 2021-Haziran 2022 tarihleri arasında Çin'in Jiangsu kentindeki iki üniversitede öğrenim gören 85 hemşirelik öğrencisi ile randomize kontrollü yapılan çalışmada (müdahale grubu:43, kontrol grubu:42) anlatsal tıp teorisi öğrenim yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada, anlatsal tıp teorisi öğrenimi ve anlatı yazmanın hemşirelik öğrencilerinin profesyonellik, empati ve hümanist bakım becerileri üzerindeki etkilerini analiz etmek amaçlanmıştır. Sonuçlar, müdahale grubunda profesyonellik puanı ($68,7 \pm 6,8$ ve $64,5 \pm 7,5$; $p = 0,005$), empati puanı ($99,4 \pm 15,7$ ve $92,2 \pm 14,6$; $p = 0,014$) ve hümanist bakım yeteneği puanı ($127,6 \pm 20,0$ ve $113,3 \pm 18,8$; $p = 0,004$) olarak bulunmuş ve bu sonuçların kontrol grubuna göre daha anlamlı olduğu saptanmıştır. Çalışmanın sonunda, anlatsal tıp teorisi eğitimi ve ağ platformuna dayalı anlatı yazmanın, hemşirelik lisans öğrencilerinde profesyonellik, empati ve hümanist bakım becerilerinin gelişimini destekleyebileceği vurgulanmıştır.

Çalışmaların kalitesi ise Joanna Briggs Enstitüsü değerlendirme araçlarıyla değerlendirilmiş ve Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Çalışmaların JBI Sistematiik Derleme Kontrol Listesine Göre Yapılan Kalite Değerlendirmeleri

Çalışma Künyeleri	Kriter 1	Kriter 2	Kriter 3	Kriter 4	Kriter 5	Kriter 6	Kriter 7	Kriter 8	Kriter 9	Kriter 10	Kriter 11	Kriter 12	Kriter 13	Toplam
Xue vd., (2023)	+	+	+	+	?	?	?	+	+	+	+	+	?	9/13 (%69,23)
Kuo vd., (2021)	+	+	+	+	+	?	?	+	+	+				8/10 (%80)
Wang vd., (2020)	+	+	+	+	?	?	+	+						6/8 (%75)

+ Evet; - Hayır; ? Bilinmiyor/Uygulanamaz

Kriter 1-13; JBI Randomize Kontrollü Çalışmalar için Kontrol Listesi: Xue vd., (2023)

Kriter 1-10 JBI Nitel Çalışmalar için Kontrol Listesi: Kuo vd., (2021)

Kriter 1-8 JBI Analitik Çalışmalar için Kontrol Listesi: Wang vd., (2020)

TARTIŞMA

Bu derleme kapsamında varsayımsal modelleme ile yapılan bir adet çalışma bulunmaktadır. Varsayımsal modelleme, bilimsel bir araştırma sonucunun henüz bilinmediği gözlemlenebilir veriler üzerinde bir test kullanarak ve yanlılanabilir hipotezler geliştirilerek ilerlenen bir öğretim modelidir (Akgün, 2019). Derleme kapsamına alınan çalışmada, varsayımsal modelleme kullanılarak 851 hemşirelik öğrencisi ile hümanistik bakım becerilerini geliştirme üzerine odaklanılmış, duygusal zekâ, empati ve iletişim becerilerini güçlendiren çalışmaların hümanistik bakım becerisini pozitif etkilediği sonucuna varılmıştır (Wang vd., 2020). 1165 hemşirelik öğrencisi ile yapılan bir çalışmada, varsayımsal modelleme ile empati üzerine çalışılmış ve empati düzeyi arttıkça öğrencilerin hümanistik bakıma ilişkin bakış açılarının olumlu yönde değiştiği görülmüştür (Yang ve Wang, 2024). Derleme kapsamında tanımlayıcı ve nitel tipte yapılmış bir adet çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmada, 35 hemşirelik öğrencisi ile kronik hastalığı olan ve yaşlı hastalarla hümanistik bakım becerilerini geliştirme çalışmalarına odaklanılmıştır. Yaşlı hastaların bakış açıları, hümanistik bakımı hissetmeleri ve olumlu geri bildirimleri öğrencileri motive etmiş ve hümanistik bakım becerilerinin gelişimine katkıda bulunmuştur (Kuo vd., 2021). Akut ve uzun süreli bakım alan hastalarla yapılan bir diğer çalışmada, hastaların olumlu deneyimleri ve geri bildirimlerinin sağlık profesyonellerinin hümanistik bakım becerilerini güçlendirdiği sonucuna varılmıştır (St-Germain vd., 2020). Derleme kapsamına alınan diğer bir çalışma ise anlatısal teori yöntemi ile randomize kontrollü bir çalışma olarak gerçekleştirilmiştir. 85 hemşirelik öğrencisi ile yapılan bir çalışmada, anlatısal tıp teorisi öğrenim yöntemi uygulanmış ve ilgili yöntemin hemşirelik öğrencilerinin hümanistik bakım becerilerinin gelişiminde olumlu etki gösterdiği bulunmuştur (Xue vd., 2023). Anlatısal yöntemin kullanıldığı ve pediatri hemşireliği dersini alan hemşirelik öğrencileriyle yapılan bir çalışmada, öğrencilerin empati yeteneklerinin geliştiği ve bu durumun hümanistik bakım becerilerine olumlu yansıdığı sonucuna varılmıştır (Zhou vd., 2023). 588 hemşirelik öğrencisiyle hastanede yatan çocuklara ilişkin anlatısal yöntemin kullanıldığı bir diğer çalışmada ise bu yöntemin hemşirelik öğrencilerindeki bakım yeterlilikleri üzerine olumlu etki sağladığı ve hümanistik bakım anlayışlarının geliştiği görülmüştür (Liu vd., 2023). Bulgular bütüncül değerlendirildiğinde hemşirelik öğrencilerinin hümanistik bakım becerilerinin gelişiminde empati, duygusal zekâ, iletişim becerileri ve anlatı temelli öğrenme yaklaşımlarının önemli bir rol oynadığı görülmüştür. Öğrencilerin duygularını fark etmelerine, düşüncelerini ifade etmelerine ve hümanistik bakımı içselleştirmelerine olanak tanımıştır. Bu bilgiler hümanistik bakımın yalnızca bilgi temelli

değil, aynı zamanda duyuşsal ve iletişimsel boyutlara dayalı olduğunu da gözler önüne sermektedir.

SONUÇ

Bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin hümanistik bakım becerilerini geliştiren yöntemler incelenmiştir. Araştırma kriterlerine uygun üç yayın derleme kapsamına alınmıştır. Çalışmalarda genel olarak empati duygusunu geliştirme, anlatsal öğreti, varsayımsal modelleme üzerine yapılan incelemelerin öne çıktığı görülmüştür. Çalışmalar, ilgili yöntemler dahilinde hemşirelik öğrencilerinin hümanistik bakım becerilerini geliştirdiği yönde sonuçlar vermiştir.

Literatürde, hemşirelik öğrencilerinin hümanistik bakım becerilerini konu alan çalışmalar olsa da bu becerilerin nasıl kazanılacağına ve geliştirileceğine odaklanan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Hümanistik bakım becerisinin kazanılmasında büyük önem arz eden eğitim sürecinde çeşitli yöntemlerle hümanistik bakımı güçlendirici müfredatlar kilit noktayı oluşturmaktadır. Bu bağlamda, farklı örnekler ve öğretim yöntemleri ile hemşirelik öğrencilerine yönelik çalışmalara devam edilmesi önerilmektedir.

Araştırmanın Etik Yönü/Ethics Committee Approval: Çalışma sistematik derleme olduğu için etik komite onayı gerekmemektedir.

Çıkar Çatışması/Conflict of Interest: Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Hakem/Peer-review: Dış hakem bağımsız.

Yazar Katkısı/Author Contributions: Fikir ve kavram: SB, AA, BBK; Planlama: SB, AA, BBK; Veri toplama ve/veya işleme: SB, AA, BBK; Veri analizi ve/veya yorumlama: SB, AA, BBK; Literatür taraması: SB, AA, BBK; Makale yazımı: SB, AA, BBK; Eleştirel inceleme: SB, AA, BBK.

Finansal Destek/Financial Disclosure: Yazarlar çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Yapay Zeka Kullanım Beyanı/AI Usage Statement: Yazım sürecinde, İngilizce özetin dil düzenlemesi ve iyileştirilmesi amacıyla ChatGPT (GPT-5.2 sürümü) ve DeepL Translator (ücretsiz sürüm) kullanılmıştır.

KAYNAKLAR

- Akgün P. (2019). *Bilgi, Motivasyon, Davranış Becerileri Modeli'ne dayalı verilen eğitimin emzirme başarısına etkisi: Bir varsayımsal model* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Gao M, Wang Y, Lei Y, Zhang L, Li L, Wang C, et al. (2021). Applying the Carolina care model to improve nurses' humanistic care abilities. *Am J Transl Res*, 13, 3591-3599.
- Gao M, Zhang L, Wang Y, Li L, Wang C, Shen Q, et al. (2021). Influence of humanistic care based on Carolina care model for ovarian cancer patients on postoperative recovery and quality of life. *Am J Transl Res*, 13, 3390-3399.
- Huang HM, Ju XH, Ma L, Yang QJ, Yan YW, Wang Y. (2021). Investigation on the status quo of the humanistic care ability of higher vocational nursing students and analysis of influencing factors. *Psychol Mon*, 16-18.
- Jian S, Ya M, Qian Z, Meihua Y, Cao X, Dela Rosa RD. (2022). Research progress on humanistic care ability and influencing factors of intern nursing students. *Eur Rev Med Pharmacol Sci*, 26, 8637-8643. doi:10.26355/eurrev_202212_30534
- Kuo YL, Lee JT, Yeh MY. (2021). Intergenerational narrative learning to bridge the generation gap in humanistic care nursing education. *Healthcare (Basel)*, 9, 1291. doi:10.3390/healthcare9101291
- Lai L, Ding S, Zhong Z, Mao P, Sun N, Zheng F. (2022). Association between positive mental character and humanistic care ability in Chinese nursing students in Changsha, China. *Front Psychol*, 13, 896415. doi:10.3389/fpsyg.2022.896415
- Létourneau D, Goudreau J, Cara C. (2021). Humanistic caring, a nursing competency: Modelling a metamorphosis from students to accomplished nurses. *Scand J Caring Sci*, 35, 196-207. doi:10.1111/scs.12834

- Lina M, Qin G, Yang L. (2022). Mediating effects of emotional intelligence on the relationship between empathy and humanistic care ability in nursing students: A cross-sectional descriptive study. *Medicine (Baltimore)*, 101, e31673. doi:10.1097/MD.00000000000031673
- Liu F, Yang Y, Zhou H, Mo L, Leng H, Cui C. (2023). Effectiveness of narrative pedagogy in developing nursing undergraduates' humanistic care ability for hospitalized children: A mixed-method study. *Heliyon*, 9, e15499. doi:10.1016/j.heliyon.2023.e15499
- Rogers CR. (1981). The foundations of the person-centered approach. *Dial Humanism*, 8, 5-16.
- St-Germain D, Bélanger L, Côté V, Gagnon C. (2020). The INSEPARable portfolio tool to sustain continued education and the professional development of nurses for a full scope of nursing practice and enhanced patient safety competencies: An ethnographic study. *Int J Nurs Stud Adv*, 2, 100011. doi:10.1016/j.ijnsa.2020.100011
- Wang Y, Zhang Y, Liu M, Zhou L, Zhang J, Tao H, et al. (2020). Research on the formation of humanistic care ability in nursing students: A structural equation approach. *Nurse Educ Today*, 86, 104315. doi:10.1016/j.nedt.2019.104315
- Xue M, Sun H, Xue J, Zhou J, Qu J, Ji S, et al. (2023). Narrative medicine as a teaching strategy for nursing students to develop professionalism, empathy and humanistic caring ability: A randomized controlled trial. *BMC Med Educ*, 23, 38. doi:10.1186/s12909-023-04026-5
- Xuejiao C, Jinping W, Xiangli A, Xiuwei Z. (2018). The influence of narrative education on the humanistic caring quality of undergraduate nursing students. *Am J Nurs Sci*, 7, 165-168
- Yang Y, Wang C. (2024). The chain mediating effect of empathy and communication ability on emotional intelligence and caring ability of nursing students. *Front Psychol*, 14, 1339194. doi:10.3389/fpsyg.2023.1339194
- Zhang Y, Zhao L, Zhang M, Guo X, Xin C, Gai Y. (2024). Framework of humanistic care for patients in the ICU: A preliminary study. *Nurs Crit Care*, 29, 125-133. doi:10.1111/nicc.12878
- Zhong X, Liu X, Sheng Y. (2021). The effect of the humanistic care teaching model on nurse-patient conflict and nurse turnover intention in a pediatric outpatient department: Results of a randomized trial. *Transl Pediatr*, 10, 2016-2023. doi:10.21037/tp-21-214
- Zhou ZY, Hu LY, Wang ML, Zhou LS. (2023). Narrative education combined with experiential teaching in the development of empathic competence of undergraduate nursing students: Pre-test post-test design. *SAGE Open*, 13, 21582440231